

Zvejniekciema kultūras namam šogad 55 gadu jubileja

Pagājušā gadsimta 50-to gadu sākumā zvejnieku kolhozs „Zvejnieks” ir tam laikam liels uzņēmums - tajā ir apvienojušies 300 kolhoznieku sētu, un kopējais biedru skaits sasniedz 800 biedru.

Taču ilgus gadus lielajai zvejnieku saimei trūka telpu plašākiem sarīkojumiem, teātra un kino izrādēm, priekšlasījumiem, pašdarbībai, sporta nodarbībām. Sevišķi asi kultūras nama trūkumu izjuta jaunatne. Lai apmierinātu zvejnieku arvien pieaugošās kultūras prasības, viens no svarīgākajiem un neatliekamākajiem izvirzījās jautājums par kultūras nama celtniecību.

Šo darbu - Zvejniekciema kluba projektēšanu uztic arhitektei Martai Staņai, arhitektam Andrim Kalniņam un arhitektu grupai, kuri strādā abu minēto speciālistu vadībā. Viņi arī veic ēkas celtniecības tehnisko uzraudzību. Pēc 1955.gada marta to dara tikai arhitekte Marta Staņa.

Arhitekte Marta Staņa(1913.4.III – 1972.17.I) dzima Strenčos, dzelzceļa strādnieku ģimenē. 1945.gadā ar izcilību beidz Latvijas Universitātes Arhitektūras fakultāti Ernesta Štālberga vadībā.

Marta Staņa vienmēr atbalsta Ernesta Štālberga pārstāvētās funkcionālisma idejas, līdz ar to viņas darbu skices un paši darbi ne vienmēr tiek pieņemti. Jo gan M.Staņa, gan viņas skolotājs E.Štālbergs uzskata, ka arhitektūrai ir jākalpo cilvēka vēlamajām funkcijām, nevis jābūt kā skaistuma objektam. Lai gan daudzi ir pret M. Staņas idejām un lielākā daļa viņas novatorisko projektu netiek īstenoti, arhitekte pamanījās uzcelt daudzus arhitektūras šedevrus Rīgā – Dailes teātri, vairākas ģimenes savrupmājas; Zvejniekiemā – divas daudzstāvu dzīvojamās mājas skolotājiem; Zvejniekciema vidusskolu, mākslinieku Postažu ģimenes vasarnīcu; Engurē - vidusskolu, kuru 70.gados pārbūvēja par zvejnieku kolhoza pārvaldes ēku; Jūrmalā – stadionu (realizēts daļēji) un citās vietās. Dzīvē un savā profesijā Staņa ir darbaholiķe, viņai neviena ideja nav par grūtu un neīstenojamu. Ja visi arhitektes projekti būtu uzcelti, tad jau 1960 gados Dailes teātrim blakus slietos moderns debesskrāpis, Gaiziņkalnā būtu garš skatu tornis un laukumā pie Okupācijas muzeja atrastos „ierakumu joslas” un akmens daudzskaldņi kā nemieru simboli.

Marta Staņa ir viena no emocionālās arhitektūras meistārēm, viņa ir romantiķe. Visvairāk Staņa savas emocijas izpaua tieši arhitektūrā, jo dzīvē viņa ir praktiski viena.

Zvejniekciema kultūras nama pamati tiek likti jau 1952.gadā, taču jau tad zvejnieki apzinājās, ka uzcelt labu kultūras namu īsā laikā nevarēs.

Projektējot klubu, Marta Staņa jau domā par tā apkārtni. Tā, kā teritorijai garām aizlikumo Āģes upīte, klubs ir veidots uz zemes uzbēruma paaugstinājuma kā gaismas pils, uz kura vēlāk ceļ arī Zvejniekciema vidusskolu un citas dzīvojamās ēkas. Klubam apkārt no pārējām trijām pusēm ir plaši parki, vai zālieņi ar apzaļumojumiem. Arhitektei Martai Staņai svarīga ir simetrija, kas ievieš harmoniju visā plānojumā. Interesanti ir veidots ar apstādījumiem veidotais zālājs kluba priekšā. Vēlāk, 60.gados, aiz šī zālieņa tālumā pavērsies jaunā Zvejniekciema vidusskolas ēka. Līdz ar jauno skolas ēku, M. Staņa uzprojektēja arī divas dzīvokļu mājas skolotājiem. Kluba ēkai ir lielisks novietojums attiecībā pret debespusēm – kluba priekšpusē no rītiem saule lec, bet vakarā – kluba aizmugurē - saule noriet.

Kluba ceļ ilgi- 5 gadus, jo pastāvīgi trūkst izejmateriālu. To var redzēt, apskatot ziņojumus par ēkas celšanas vēsturi:

- 1951.gada februāra kolhoza valdes sēdē piešķir 100000 rubļ.-pārvaldes ēkas projekta izgatavošanai un pamatu iebetonēšanai.
- 1952.gada janvāra valdes sēdē piešķir 500000 rubļ.- lai varētu uzcelt ēkas stāvu.
- 1954.gada novembrī - kluba ēkai uzlikts jumts, izgatavoti 37 logi, nopirkti logu kalumi, izgatavotas eņģes, centrālai apkurei sagādāti 2 katli, no kuriem viens uzstādīts, darbu traucē transporta trūkums.
- 1955.gada janvārī - jāsaved kārtībā centrālapkure, lai varētu sākt iekšējos darbus.
- 1955.gada februārī ievadītas sarunas ar ģeoloģijas institūtu, jo pagrabā nāk ūdens, izdarīti 2 urbumi. Varbūt pārrakt upīti?
- 1955.gada martā - lai nobeigtu kluba centrālapkuri, ūdens iekārtu un kanalizāciju, nolemj iegādāties par skaidru naudu.
- 1955.gada maijā - pieņem kluba drenāžas darbu projektu.
- 1955.gada jūlijā - līdz rudenim klubam paredz ielikt logus un apmest ārpusi.
- 1955.g.oktobrī - valde lūdz Latvijas PSR Zivsaimniecības ministrijai, kura arī piešķir 1 miljonu rubļu neatmaksājamu kredītu kluba celtniecības nobeigšanai, jo tas nepieciešams arī apkārtnes izveidošanai..
- 1955.g.novembrī - kluba celtniecība izpildīta par 61%, pabeigta centrālapkure, kanalizācija, vēdināšana, elektriķu darbs neapmierinošs.
- 1956.g.janvārī - darbi norit neapmierinoši, nav lielzīmēra logu stiklu
- 1956.g.aprīlī - pie kluba apmešanas strādā 30 cilvēki.
- 1956.g. jūnijā - iekšpuse ir apmesta, vēl jāpabeidz sporta zāle un vestibils.
- 1956.g.jūlijā - lai kluba telpas oktobra svētkos nodotu, pieprasa aizdevumu 300000 rubļ.-
- 1956.g. septembrī - noslēgts līgums ar Mangaļsalas Zvejnieku kolhozu „9.Maijs” par zāles lustru izgatavošanu, tiek izmēģinātas bīdāmās durvis.
- 1956.g. oktobrī - nav zelta krāsas, nav durvju rokturu.
- 1956.g.1.novembrī - grūts stāvoklis ar apugunošanu, piešķirti tikai alumīnija vadi, tie ir pa tieviem, lai 8.novembrī varētu klubu atklāt, valde ir spiesta piekrist nopirkt vadus uz akta pamata, jāiegādājas krēsli, gala spoģuļi, skatuves aizkars.

Un jau 1956.gada 8.novembrī Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 39.gadskārtas svētkos “Zvejnieka” ļaudis pulcējas jaunajā atklātajā kultūras namā. Tas tolaik ir viens no staltākajiem un modernākajiem ne vien Rīgas rajonā, bet arī visā republikā. Tas saimniecībai izmaksā 4 miljonus rubļ. Kultūras namā notiek valdes sēdes, strādā ierēdņi un tiek rīkoti koncerti lielajā zālē. Kluba ēka sastāv no trīs stāviem, pagraba, un bēniņiem ar kopējo tilpumu 15 tūkstoši m³.

Centrālo vietu klubā aizņem 460 m² liela skatītāju zāle ar balkonu, kuros var novietoties līdz 700 skatītājiem. Zāle aizņem ēkas vidusdaļā divus augststāvus. Tā kā tā domāta ne vien sapulcēm un izrādēm, bet arī citāda veida sarīkojumiem, piemēram, dejām, grīdas pacēlums ir tikai amfiteātra daļā. Iespējama arī foajē telpu savienošana ar skatītāju zāli, atverot sveramās durvis. Kā skatītāju zāles papildinājums kalpo kluba telpu gaitenis virs foajē telpām. Zālē plaša skatuve teātra izrādēm, koncertiem un kino. Ņemot priekšskatuves grīdas klāju, tiek radīta telpa orķestra novietošanai. Kino projekcijas telpas novietotas virs amfiteātra un paredzētas diviem stacionāriem saurfilmu projekcijas aparātiem. Zem skatītāju zāles atrodas telpas bibliotēkai un lasītavai. Tās griestus balsta pusotra stāvu augstas divu rindu dekoratīvas kolonas. Blakus bibliotēkai un lasītavai atrodas sporta zāle, vestibils un garderobe. Ēkas apakšstāvu galos iekārtotas arteļa pārvaldes telpas, prāva sēžu zāle un telpas dažādu pulciņu nodarbībām, bet starpstāvā – auditorijā 50-60 klausītājiem, telpas mācību un uzskates līdzekļiem un citām vajadzībām. Tiek iekārtota centrālā apkure, elektriskā apgaismošana, ūdensvads, kanalizācija un citas labierīcības.

Jaunais klubs ir nevainojams, tajā strādāt nevienam nav nekādu grūtību, jo telpas burvīgi atbilst savām funkcijām. Tomēr drīz vien problēmas sāk sagādāt laika apstākļi. Tā, kā klubs atrodas uz paaugstinājuma, tad viņam nav aizsega no vēja un sālā lietus, kas pamazām bojā no koka veidotos logus. Arī upes Āģes gruntsūdeņi ir ļoti augstu un ir pastāvīgas problēmas ar kanalizāciju pagrabstāvā. 1967.gada lielajā vētrā klubam tiek norauts jumts. Arī ar notekām ir problēmas un ēkas fasādē sāk parādīties nejauki ūdens radīti plankumi, kuri izšķīdina krāsojumu. 1973. gadā skatuvei lielais priekšskars bija saules saēsts un to no jauna uzauđa Ruta Bogustova. Padomju Savienības laikā ar apsīdīšanu nav problēmu, jo visu Zvejniekiemu apsīda kuģis, kurš ir noenkurots ostā, vārdā “Zutis”. Neparedzamiem gadījumiem ēkas pagrabā ir iebūvēta arī centrālapkure. 1991.gadā sākas juku laiki, kad arteļa “Zvejnieks” īpašnieki un visi padotie tiek izmesti no kluba telpām un kluba pārdod privātpersonām. Šajā laikā netiek veikti nozīmīgi remonta darbi un kultūras nams nopietni cieš. Taisnība arī ir, ka šādas ēkas grūti uzturēt privātpersonām ar personīgajiem līdzekļiem. Kluba ģērbtuves zālē 1.stāvā ierīko sporta zāli Zvejniekciema vidusskolai. Šajā pašā telpā notiek karatē pulciņa nodarbības. Pus-stāva bibliotēka kļūst par biljarda zāli, savukārt Zvejniekciema vidusskolas bibliotēka pārceļas uz priekšsēdētāja kabinetu. Pirmā stāva bufeti pārtaisa par zobārstu kabinetu un veikalu. Kādreizējās noliktavas pirmajā pus-stāvā pārvērtā par šuvējas telpu, kurpnieka telpu un bērnu centru. Kādu laiku trešā stāva dzīvokli dzīvo režisore Geka, bet 1993.gadā trešo stāvu pārveido par Vidzemes jūrmalas mūzikas un mākslas skolas mākslas telpām. Pirmā stāva ierēdņu kantori pārveido par privāti izīrējamām telpām. Neliela daļa iekšējā balkona lielajā zālē tika aiztaisīta ciet, un tur tiek ierīkota elektrības telpa. Praktiski nekur nekāds remonts netiek veikts un tas pierāda cik ļoti funkcionālas bija šīs M. Staņas projektētās telpas.

2004/5. gadā klubu nopērk Saulkrastu dome, par direktoru ieceļot Raimonu Kalniņu un vadītāju – Raiti Keišu. Tad arī atklājas, ka logi uz jūras pusi ir sāls un vēja saēsti un ir nepieciešams tos mainīt, ko arī izdara 2006.gada vasarā.

2006. gadā klubam nomaina jumtu, taču tad atklājas, ka notekas ir aizsērējušas un lai tās nomainītu, būs jāmaina atkal jumta segums.

2005.-2006. gadā izremontē senās bibliotēkas telpas, pēc Vairas Cīrules projekta. Tagad tā ir baltā zāle, kurā notiek izstādes, un koncerti, jo ir iebūvēts maziņš paaugstinājums - skatuve. Lielajai zālei ņemti rindu apgaismojumi, bet atstātas lielās lustras. Aizkulisēs ir nomainītas skatuves iekārtas. Lielajā zālē 2006.gada rudenī ir nomainīti arī krēsli, jo vecie koka krēsli bija izdilīši un plēsa skatītājiem drēbes.

Atšķirībā no citām M. Staņas projektētajām sabiedriskajām ēkām (piem., Zvejniekciema vidusskolas, vai Dailes teātra), klubam nav problēmu ar apkuri, jo, tam ir pašam sava centrālapkure, kuru negrasās mainīt.

No 2008.gada marta līdz šodienai Zvejniekciema klubs ir Saulkrastu novada PA „Saulkrastu kultūras un sporta centrs” pārvaldījumā. Šobrīd kultūras namā notiek renovācijas darbi.

/Rakstā izmantoti arī materiāli no Vijas Žeigures diplomdarba/

Dagnija Gurtiņa,